

ЕТИЧНИЙ ПЕРСОНАЛІЗМ ЯК ВІТЧИЗНЯНА ТРАДИЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

СИЛАБУС

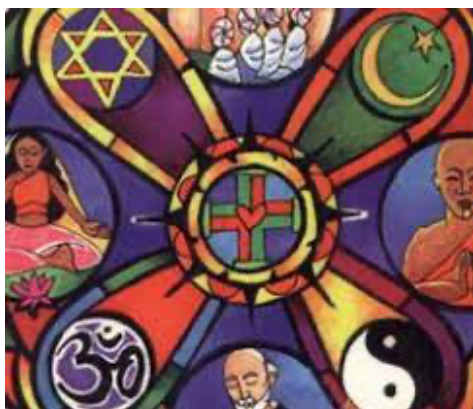
Дисципліна розкриває наукові, філософські та клінічні аспекти методу психологічного консультування, що базується на вітчизняній культурі та ментальності. Висвітлюється традиція індигенної парадигми психологічного консультування, основні принципи якої мають універсальний характер, що дозволяє застосовувати її у роботі з носіями інших культур.

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, ФАКУЛЬТЕТ, КАФЕДРА

- КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
- ФАКУЛЬТЕТ ТУРИЗМУ, БІЗНЕСУ І ПСИХОЛОГІЇ
- КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ТУРИЗМУ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

освітній рівень	магістр
галузь знань	05 соціальні та поведінкові науки
спеціальність	053 психологія
освітня програма	Психологічні дослідження і консультування
статус дисципліни	обов'язкова
мова викладання	українська
семестр	II
навчальний рік	2023-2024
форма контролю	іспит
викладач	БОНДАРЕНКО Олександр Федорович, професор, доктор психологічних наук https://psy.knlu.edu.ua/vikladachi/
контакти	oleksandr.bondarenko@knlu.edu.ua
дні занять	згідно розкладу занять
консультації	згідно графіку консультацій

СТРУКТУРА СИЛАБУСУ:

- [АНОТАЦІЯ](#)
- [ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ](#)
- [ПРОГРАМОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ](#)
- [ПОЛІТИКА КУРСУ](#)
- [ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ](#)
- [СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ](#)
- [ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ](#)
- [ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ](#)
- [РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА](#)

ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Етичний персоналізм як вітчизняна традиція психологічного консультування» полягає у відтворенні в професійній особистості психологів-практиків вітчизняних соціокультурних традицій, ціннісних смислів і норм, що базуються на етичних категоріях обов'язку, любові, споглядання та вільної дії. Це, в свою чергу, має сприяти переосмисленню ситуації психологічної допомоги на основі рідної ментальності, серцевиною якої виступає етичність, що і в роботі психолога найбільшою мірою відповідає етиці служіння. Оскільки компетентістний підхід в сучасній освіті передбачає результатом навчання формування низки конкретних компетентностей, то згідно ОП «Психологічні дослідження і консультування» вивчення даної навчальної дисципліни забезпечує наступні: **інтегральна компетентність** - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері консультативної психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов; **загальні компетентності**: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність генерувати нові ідеї (креативність); уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; цінування та повага різноманітності та мультикультурності; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; **спеціальні (фахові) компетентності**: здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне обстеження й дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості; здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи діагностики та/або доказові методики і техніки практичної діяльності; здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік; здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології; здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах; здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; здатність оцінювати межі власної

фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію; здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни «Етичний персоналізм як вітчизняна традиція у психологічному консультуванні» здобувачі мають:

- знати філософські витоки та соціокультурну модель людини, що стоїть за головними підходами сучасної психологічної практики;
- знати систему основних ціннісних понять та засади етичної системи функціонування особистості й суспільства;
- знати поняттєвий тезаурус східнослов'янської ментальності;
- знати орієнтувальну основу аналізу та психологічного впливу на особистість в конкретній ситуації психологічної допомоги;
- уміти орієнтуватися у філософських витоках основних парадигм сучасної психологічної практики;
- уміти реконструювати етичну систему, що впливає з того чи іншого напрямку психологічної допомоги;
- уміти реконструювати етичну систему та основні ціннісно-сміслові утворення особистості в ситуації психологічної допомоги;
- уміти актуалізувати належний рівень представленості “Я” в психологічному консультуванні;
- уміти скласти програму психологічної допомоги за описом конкретних обставин та особистісної специфіки консультативної ситуації;
- організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології;
- налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами, ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах;
- самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості;
- дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ПОЛІТИКА КУРСУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

- ✓ забезпечити викладання навчальної дисципліни згідно робочого плану;
- ✓ дотримуватися норм педагогічної етики, з повагою ставитися до особистості здобувачів;
- ✓ оцінювати навчальні досягнення здобувачів з опорою на визначені критерії для відповідних видів навчальної діяльності (див. [система та критерії оцінювання](#));
- ✓ надавати відповіді на питання студентів щодо змісту курсу та організації навчання;
- ✓ залишатися доступним для комунікації у визначений у силабусі спосіб.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

- ✓ виконати навчальну програму курсу в повному обсязі;
- ✓ дотримуватися у спілкуванні норм ділової етики, з повагою ставитися до інших здобувачів і викладача;
- ✓ дотримуватися вимог політики курсу, що зазначена нижче.

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Для оперативної комунікації з викладачем щодо змістових та організаційних питань з курсу рекомендується використовувати **чат в системі MS Teams** у робочий час. Використання інших засобів комунікації (корпоративна електронна пошта; соціальні мережі Telegram, Viber, що прив'язані до особистого номеру телефону викладача) допускається, але відповідь може бути надана з затримкою.

Перед тим, як надсилати викладачу питання, рекомендується перевірити чи не міститься відповідь на питання в тексті силябусу або серед матеріалів курсу (наприклад, у відповідній команді курсу в системі MS Teams); звернутися з питанням до одногрупників, які можуть знати необхідну інформацію.

ВІДВІДУВАННЯ І ПРОПУСКИ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Відвідування здобувачами вищої освіти лекційних і семінарських занять є обов'язковою умовою успішного проходження навчальної дисципліни.

Питання відпрацювання пропущених занять вирішується за умови офіційного підтвердження поважної причини відсутності (хвороба, надзвичайна ситуація).

ПЛАГІАТ, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання усіх видів навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю;
- ✓ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної наукової і творчої діяльності.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Курс викладається у форматі **лекцій**, які розкривають основні питання з кожної теми, і доповнюється проведенням семінарських занять.

Для ефективної роботи під час лекції рекомендується: перед початком лекції ознайомитись з її тематикою (див. [тематичний план курсу](#)); пригадати зміст попередньої лекції і встановити зв'язок з новою темою; під час лекції робити конспект (основні тези, найвидатніші факти, різного роду довідки та посилання лектора тощо), намагатися критично осмислювати інформацію, що подається і ставити питання лектору для кращого розуміння навчального матеріалу.

- Під час **семінарських занять** поставлені на лекціях питання вивчаються більш поглиблено, а також аналізується їх значущість для сучасної психологічної науки і можливе практичне застосування засвоєних знань. Заняття проходять у формі обговорення із залученням методу постановки проблемних запитань, націлених на вирішення проблеми або знаходження відповіді на дискусійні питання. Під час семінарського заняття вітається ініціатива студентів у дискусії, їх проактивна позиція.

Для ефективної підготовки до семінарських занять рекомендується: ознайомитись з тематикою і питаннями семінару, а також з рекомендованою до семінару літературою та іншими інформаційними джерелами; студент має бути готовий обговорювати під час семінару всі питання, що визначені до цього заняття у плані (див. [тематичний план курсу](#)).

- Згідно робочої програми з навчальної дисципліни «Етичний персоналізм як вітчизняна традиція психологічного консультування», на **самостійну позааудиторну роботу** студента відведено 100 годин. Самостійна робота студентів складається з таких видів роботи: робота з основною та додатковою літературою, матеріалами з мережі Інтернет та конспектами лекцій; виконання самостійних завдань різного характеру і рівня складності; підготовка до семінарів та іспитів (заліків) безпосередньо перед ними. Завдання, винесені на самостійну роботу студента, виконуються ним повністю самостійно і у призначений час подаються на перевірку викладачу.

Для ефективної самостійної роботи рекомендується: уважно ознайомитись зі змістом завдання і вимогами до його виконання і оформлення; оцінити обсяг роботи, яку необхідно провести для його виконання; спланувати час і послідовність дій для виконання самостійної роботи; працювати над завданнями послідовно і систематично, з дотриманням визначених термінів.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
I	іспит	аудиторна та самостійна робота	50
		модульна контрольна робота (МКР)	20
		іспит	30

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	<i>студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міждисциплінарні та міжпредметні зв'язки</i>
«4»	<i>студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначенні понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням</i>
«3»	<i>студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначенні понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання</i>
«2»	<i>студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення</i>

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів

«5»	<i>робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«4»	<i>робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«3»	<i>робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково</i>

«2»	<i>робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

МКР проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальною шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

«5» - 17-20 балів
«4» - 13-16 балів
«3» - 9-12 балів
«2» - 1-8 балів
Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	<i>при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки</i>
«4»	<i>при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки</i>
«3»	<i>при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків</i>
«2»	<i>при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою:

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	форма підсумкового контролю – іспит
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	задовільно
0 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю у II семестрі – **ІСПИТ в усній формі**. Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

« відмінно »	– 30 балів
« добре »	– 23 бали
« задовільно »	– 18 балів
« незадовільно »	– 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

«відмінно»	повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни
«добре»	в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками
«задовільно»	поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення
«незадовільно»	відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу

- ✓ Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

- ✓ *Детальний розподіл годин аудиторної і самостійної видів роботи для денної і заочної форм навчання наведенний у робочій програмі навчальної дисципліни (додається у відповідну команду MS Teams)*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНИХ ПАРАДИГМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Лекція 1-2. Соціокультурна детермінація головних парадигм у всесвітній практиці психологічної допомоги

- Наукова психологічна допомога як продукт християнської культури.
- Головні гілки християнства та їх вплив на структурування психологічної допомоги.

- *Історичний екскурс до витоків вітчизняної культури: Київська Русь, «Руська Правда» Ярослава Мудрого, «Слово про Закон і Благодать» митрополіта Іларіона.*
- *Система права як чинник формування базисних психологічних установок. Едипів комплекс та кастраційний комплекс феномени певної соціокультурної традиції так само як і «Єдність отця і сина і Святого Духа».*
- *Психоаналітичний, біхевіористський та гуманістичний підходи: їх релігійні та методологічні витоки.*

Семінар 1.

- *Християнство та його вплив на сучасні психотерапевтичні підходи*
- *Наукова психологічна допомога як продукт християнської культури*
- *Система права та інститут євнухів як соціокультурні чинники формування Едипового та кастраційного комплексів*
- *Релігійні та методологічні витоки найвідоміших зарубіжних психотерапевтичних підходів*

Завдання до самостійної роботи студентів.

Лекція 3-4. Метатеоретичний аналіз сучасної практики психологічної допомоги

- *Перетворені форми як спосіб існування психологічних скарг.*
- *Феномен «фармакону» як вияв універсальної двоїстості природи і розуміння психосоціальних явищ. Проблема ставлення й розпізнавання.*
- *Глобальний когнітивний дисонанс сучасної соціальної свідомості і реальний потенціал головних психотерапевтичних підходів*
- *Консультативні та психотерапевтичні парадигми на ринку послуг. Чи є там місце вітчизняній традиції?*

Семінар 2.

- *Що означає поняття «метатеоретичний аналіз» стосовно практики психологічної допомоги.*
- *Чому психологічні скарги існують у перетворених формах? Чим можна пояснити двоїстість і самого предмету, і його сприйняття? Чи потрібна діагностика у психологічному консультуванні?*
- *Культурно-цивілізаційні витоки сучасного глобального когнітивного дисонансу соціальної свідомості.*
- *Сучасні психотерапевтичні парадигми на ринку послуг. Що тут не так?*

Завдання до самостійної роботи студентів.

Лекція 5-6. Панпсихологізація та антипсихіатрія: що може протиставити їм наука?

- *Базові стратегії впливу на тенденції розвитку психологічної допомоги.*
- *Антипсихіатрія як наслідок фрейдистської панпсихологізації: витоки та сучасність.*
- *Індигенізація як виклик глобалістській панпсихологізації і психіатрії.*
- *Етичний персоналізм: німецький термін і вітчизняна реалізація.*

Семінар 3.

- *Клінічний та позірний (умоглядний) напрями у розвитку психологічної допомоги.*
- *Причини деінституалізації психіатрії: витоки, початок і розгортання процесу, ключові фігури за межами психоаналізу.*
- *Індигенізація як світова тенденція.*

- *Етичний персоналізм: реконструкція вітчизняної традиції в процесах психологічної та психотерапевтичної допомоги.*

Завдання до самоїтної роботи студентів

Лекція 7. Соціокультурна природа глибинних етичних систем

- *Підвищення власного етичного статусу – рушійний мотив людських вчинків. «Азбука совісті» А.Лефевра.*
- *Про етичні системи, етичні концепції та етичне зусилля у психотерапії.*
- *Особистісні типи і здатність до вищих етичних почуттів.*
- *Поняття етичного дисонансу.*

Семінар 4.

- *«Азбука совісті»: що тут від науки, а що від ідеології? Яка релігійна система стоїть за ідеологією А. Лефевра?*
- *Що важливіше у роботі психолога-консультанта – етична система чи етична концепція, якої він дотримується?*
- *Як поводитися психологу у ситуації, коли його клієнт/пацієнт страждає від когнітивного дисонансу?*

Завдання до самоїтної роботи студентів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РЕКОНСТРУКЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ КУЛЬТУРНОДОЦІЛЬНОЇ ТРАДИЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕХНІКА ЕТИЧНОГО ПЕРСОНАЛІЗМУ

Лекція 8-9. Етичний персоналізм: синтез кроскультурного та індигенного. Сучасні психологічні практики з позиції етичного персоналізму

- *«Усі психології індигенні» (проф. Marsella A.J., APA)*
- *Етичний персоналізм – експліцитно індигенний метод психологічного консультування.*
- *Справжній предмет діяльності психолога: феноменологізм, конструктивізм чи онтологізм?*
- *Сучасна філософська антропологія і феномен жертвопринесення як її центральна ланка.*
- *Жертвність та типи особистості.*

Семінар 5.

- *Проблема універсального та культуродоцільного у сучасній практиці психологічної допомоги .*
- *Експліцитно індигенні методи психотерапії у сучасному світі*
- *Предмет діяльності психолога-практика: проблема чи навмисна помилка?*
- *Поняття жертви та жертвопринесення в ЕП.*

Завдання до самоїтної роботи.

Лекція 10. Поняттєвий тезаурус етичного персоналізму

- *Контент-аналіз культурного субстрату ментальності.*
- *Муки совісті та муки свідомості; психосемантичний простір особистісного «Я» та «Big Three» як діагностичне орієнтування в модальності ЕП*
- *Стратегії подолання віктимної позиції.*
- *Жертвопринесення, самопожертва, благословення – базисні тригери поведінки у високій вітчизняній культурі.*

Семинар 6.

- Семантичні гнізда і поля ціннісно-сислового дискурсу давньоруських текстів.
- Ключова семантика ментальності як шлях до трансцендування особистості у крайній ситуації буття.
- Специфіка психологічного страждання в залежності від особистісного типу.
- Чотири типи стратегій подолання віктимної позиції.
- Які необхідні та достатні умови коригування поведінки у модальності ЕП?

Завдання до самостійної роботи.

Лекція 11.

Психотерапевтичне висловлювання: зіставний аналіз у традиції ЕП та гуманістичному підході

- Культура мови у психотерапії та мова психотерапії в культурі.
- Екзистенційний зміст висловлювання у гуманістичній психотерапії та традиції ЕП.
- Карл Роджерс: фігура і фон.

Семинар 7.

- Як пов'язані мова психотерапії з мовою культури у сучасному світі?
- Зіставний аналіз англомовного та вітчизняного психотерапевтичного висловлювання.
- Карл Роджерс та Мілтон Еріксон: ідеологія і психотехніка.

Завдання до самостійної роботи.

Лекція 12-13

Психотехнічний алгоритм консультування у модальності «Етичний персоналізм»

- Проблема стосунків як основоположний предмет діяльності практикуючого психолога.
- Психологічні виміри феномену взаємин.
- Рівні функціонування взаємин. Розуміння крайньої ситуації буття в ЕП.
- Розуміння інстанції «Я», від якої йдуть скарги стражденного та застосування психологічної діагностики
- Типові результати у співвідношенні скарг та результатів психодіагностики.
- Протокол консультування в ЕП.

Семинар 8. Опрацювання Протоколу консультування у модальності ЕП

- Діагностика спеціальна і допоміжна: акценти
- Основні етапи роботи і ключові висловлювання
- Трансформація скарг у головну задачу роботи з психологом
- Пошук визначальної помилки у поведінці клієнта/ пацієнта
- Аналіз всього ланцюжка вчинків, що привели до крайньої ситуації стражденного

Завдання до самостійної роботи.

Лекція 14

Етичність як спосіб представлення себе світові

- Кілька заключних постулатів про справжню психологічну проблематику клієнтів у кабінеті практикуючого психолога.
- Етичність зрозуміла як атавістична мораль у вік високих технологій та просвітницька місія вітчизняних психологів.
- Психолог і його стосунки із фахівцями суміжних професій (лікар, священник, правник тощо).

Семінар 9-10. Оволодіння Протоколом консультування у модальності ЕП

- *Ідентифікація референтної фігури для стражденного*
- *Оволодіння психотехнікою трансцендування*
- *Обговорення найбільш прийнятної стратегії психотерапії*
- *Вирішення питань про необхідність залучення суміжних фахівців (лікаря, священника, юриста тощо)*
- *Вирішення навчальних задач у рольових іграх*

Семінар 14. Модульна контрольна робота

САМОСТІЙНА РОБОТА З КУРСУ

- ✓ Здобувачі виконують низку завдань відповідно до тематичного плану дисципліни.

Детальна інструкція щодо виконання і оформлення самостійної роботи розміщена у команді дисципліни у системі MS Teams.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Наукова психологічна допомога як продукт християнської культури: чому?
2. Чи в змозі психолог завжди вирішити проблеми клієнта, з якими той звертається до нього на прийом? Поясніть можливі складнощі.
3. Поняття універсального та індигенного у психологічному консультуванні. Культура і ментальність.
4. Релігійні, філософські та наукові детермінанти сучасних напрямів психологічної практики.
5. Крос-культурне консультування та індигенні підходи на мапі сучасного світу психології.
6. Культуроцільні методи як проблема сучасної консультативної психології.
7. Соціокультурна природа Едіпового та кастраційного комплексів
8. Прийом трансцендування у психотехніці ЕП: поясніть суть та призначення у практиці ЕП
9. Система права як чинник побудови сімейних та особистісних стосунків
10. Індигенізація у сучасній психології: розкрити сутність явища.
11. Алгоритм консультативної роботи в модальності ЕП
12. Панпсихологізація та антипсихіатрія: розкрити сутність феномену
13. Місце власне психологічної проблематики у зверненнях на психологічну консультацію
14. Завдання психолога в залежності від результатів першого і другого етапів роботи з віктимізованим клієнтом (у концепції ЕП)
15. Загальна характеристика Протоколу консультативної роботи в модальності ЕП
16. Етичний дисонанс та його соціокультурна детермінація
17. Ментальність та психотерапія: взаємини
18. Основні етапи консультативного процесу в модальності ЕП
19. Первинне завдання психолога в його роботі з клієнтом/пацієнтом в модальності ЕП
20. Етичні системи та етичні концепції. Врахування їх у практиці психологічного консультування.
21. Подієвий ряд ситуацій, звернення у яких на психологічну консультацію найдоцільніше для застосування модальності ЕП.
22. Головна мета особистісної роботи з погляду модальності ЕП
23. Рівні функціонування особистісного «Я» (в модальності ЕП).
24. Центральна ланка впливу особистісно-орієнтованого консультування та психотерапії у вітчизняній психологічній практиці

25. Типологія особистісного «Я» модальності ЕП
26. Жертвопринесення в стосунках – феномен і центральне поняття в модальності ЕП
27. Стратегії подолання віктимної позиції у модальності ЕП
28. Український персоналізм: постаті Івана Франка та Олександра Кульчицького.
29. Соціокультурна детермінація головних парадигм у всесвітній практиці психологічної допомоги
30. Змістовний аналіз методики діагностики актуального стану та перспектив розвитку міжособистісних стосунків.
31. Екзистенціальний зміст американського та вітчизняного психотерапевтичного дискурсу
32. Етичне підґрунтя психологічних практик, висхідних до антропології східного християнства
33. Едипів комплекс чи конфлікт «Авель- Каїн» як головний чинник етичного дисонансу?
34. Вузлові моменти особистісної роботи в модальності ЕП
35. Охарактеризуйте взаємовиключні тенденції у сучасній масовій свідомості. Як це впливає на світосприйняття пересічної людини?
36. Аналіз результатів діагностики стосунків у парі та їх прогностичний смисл (за методикою модальності ЕП)
37. «Муки совісті» та «муки свідомості»: специфіка змісту та подолання.
38. Зіставний аналіз висловлювань в англосаксонській та східнослов'янській гуманістичних традиціях
39. Поясніть різницю між духовним та психічним у розладах особистості.
40. Розуміння предмету власне психологічної професійної діяльності психолога у вітчизняній традиції (на основі емпіричних досліджень).
41. Емоції й почуття чи їх підґрунтя – з чого виходить психолог, який працює в модальності ЕП?
42. У чому полягає принципова різниця між етапами роботи в ЕП та гуманістичної традиції?
43. Принципова схема консультативної роботи в модальності ЕП: мінімальні й максимальні завдання психолога-консультанта
44. Мінімальне й максимальне завдання психолога-консультанта в модальності ЕП.
45. Поясніть достатні й необхідні умови застосування модальності ЕП у консультативній роботі з клієнтом/пацієнтом
46. Місце діагностичного інструментарію в модальності ЕП
47. Види жертвовності у стосунках та застосування інверсії як психологічного механізму підвищення етичного статусу.
48. Що становить собою явище дипластії? Пояснити роль безустановочного сприйняття у психологічному консультуванні.
49. Поясніть роль молитви через явище трансценденції у консультативному процесі модальності ЕП.
50. Поясніть відмінність запиту від скарги (за Ф. Василюком).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О.Ф. Етичний персоналізм як вітчизняна традиція в психотерапії. Педагогічна і психологічна науки в Україні. *Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах.* / Том 3. Психологія, вікова фізіологія, дефектологія. К. : Педагогічна думка, 2007. С 136-146.
2. Бондаренко О.Ф. Суб'єктність як етичний вимір: у пошуках вітчизняної традиції у психотерапії. *Людина. Суб'єкт. Вчинок.* К.: Либідь, 2006. С.52-69.
3. Бондаренко О.Ф. Етичний персоналізм. Методичний посібник. (рос.мовою). К, 2014. 99 с.
4. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога: теорія і практика. Харків : Фоліо, 1996. 186 с.
5. Карпенко З. Аксіологічна психологія особистості : монографія. 2-ге вид., перероб., доповн. Івано-Франківськ, 2018. 720 с.
6. Москалець В.П. Духовні горизонти особистості: потенціал вершинної аналітики. *Психологія і суспільство.* 2011. №1. С. 73-84

7. Стеценко В., Галуйко Р. Взаємозв'язок українського персоналізму та феноменологічної філософії релігії у концепції людини О. Кульчицького. *Філософія, соціологія, політологія релігії*. С.90-101.
8. Шикун Ю.М. Особистість в персоналістичній філософії. *Науковий вісник. Духовно-навчально-науковий комплекс: Ужгородська українська богословська академія імені святих Кирила і Мефодія – Карпатський університет імені Августина Волошина*. 2006. № 3. С. 169-181.
9. Bondarenko Aleksandr F. et al. "Theological Origins of the Kiev Psychological School". *EC Psychology and Psychiatry*. 2021. №10.3. P. 24-28.

ДОДАТКОВА:

1. Бондаренко О.Ф. Мова. Культура. Психотерапія. К. : Кафедра, 2012, 404 с.
2. Бубер М. Я і Ти. К. : Дух і літера, 2012. 272 с.
3. Тимченко В.М. Можливості дару в суспільстві обміну. К. : Логос, 2018. 272 с.
4. Bondarenko Aleksandr F. "Science, Ideology and Practice in Post-Soviet Psychology: An Attempt of Introspection". *EC Psychology and Psychiatry*. 2022. № 11.3. P. 75-81
5. Scruton R. *The Soul of the World*. London : Princeton University Press, 2014. 216 с.